

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

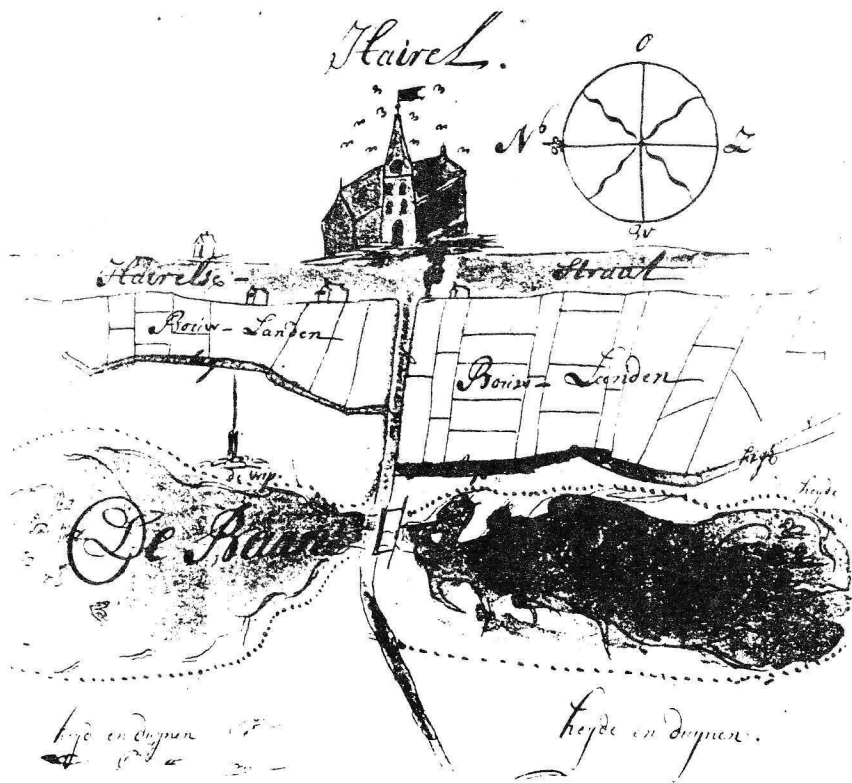
4-'99

Wouw in het Millennium

Achttiende eeuw

- 1700 He Verzoek van de bewoners van Heerle aan de markies om een eigen pastoor te krijgen wordt afgewezen.
- Wo Het dorp Wouw telt 314 personen.
- 1701 Mo De landerijen rond Moerstraten worden onder water gezet (inundatie) om de vesting Bergen op Zoom en Steenberghe te beschermen.
- Alg De markies, Francois Egon de la Tour d'Auvergne, van Bergen op Zoom kiest de zijde van de Staten Generaal in de Spaanse Successie oorlog en behoudt daardoor het Markiezaat. Door deze keuze behoudt hij het Markiezaat maar moet hij als veldheer onder andere tegen zijn eigen landgenoten de Fransen vechten.
- 1702 Wpl Generaal Coehoorn verlegt de loop van de Zoom naar het Oosten zodat het huisje "de Leeuwerik" tot dan onder de parochie Wouw naar de poortertij van Bergen op Zoom gaat.
- Alg Oorlog met Frankrijk over de zuidelijke Nederlanden
- 1703 Mo De onderwaterzetting van landerijen rond Moerstraten wordt opgeheven.
- 1704 He Door de Spaanse Successieoorlog neemt het inwoneraantal in Heerle af , ook zijn er dit jaar veel meer begravenissen.
- 1705 He In Heerle arriveerd een pater met een aanstellingbrief voor het pastoraat in Heerle. Hij is gestuurd door de bisschop van Antwerpen , dit echter zonder medeweten van de markies. Deze eist onmiddellijk het vertrek van de pater
- 1706 Alg De Staten Brabant herkennen Karel III als landsheer.
- 1707 Alg De markies huwt Maria Anna van Arenberg.
- 1708 Mo Inwoners van Moerstraten vragen aan de markies van Bergen op Zoom om een schoolmeester, omdat de drossaard de kinderen naar Wouw wil sturen, Het verzoek haalt niets uit.
- Alg Markies en markiezin krijgen een dochter, Maria Henriette de la Tour d'Auvergne.
- 1709 Alg Het lied "*for he's a jolly good fellow*" wordt geïmproviseerd na het behaalde succes in een van de bloedigste veldslagen tussen een coalitie van Engeland

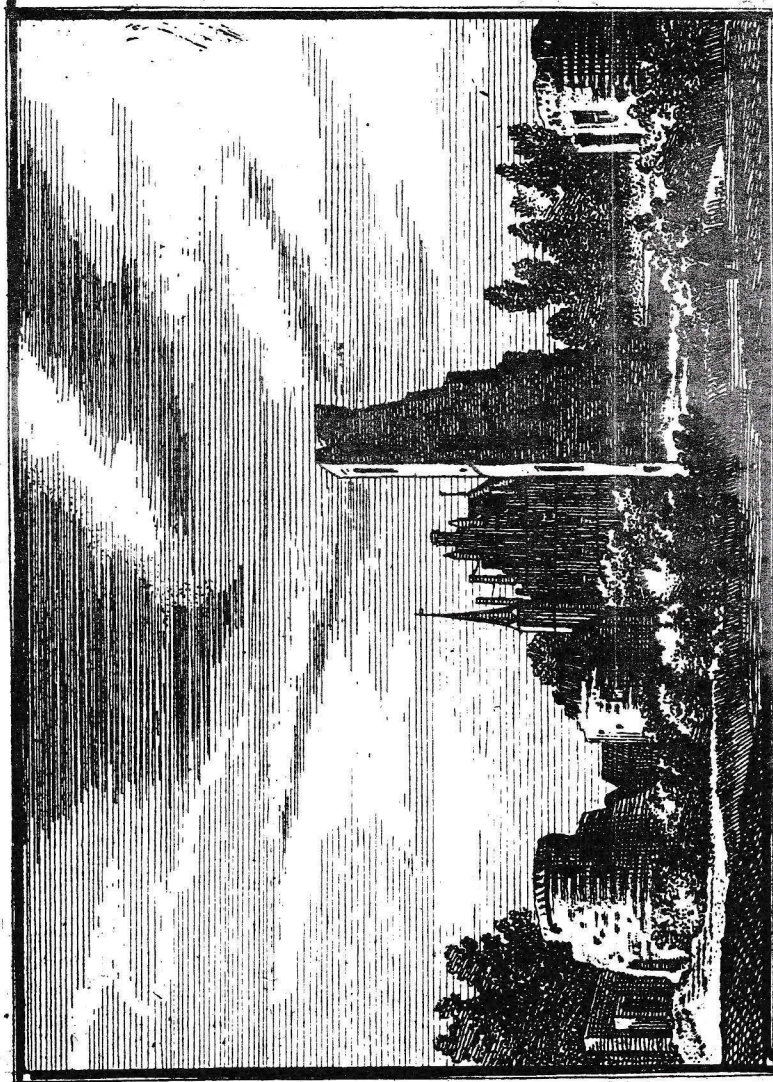

Primitieve schets van de kern van Heerle in 1721. Deze schets werd gemaakt door A. Plaatman, leenvinder in dienst van het markiezaat
 Afbeelding uit Van Harella tot Heerle

- en de republiek tegen de Fransen.
- 1710 Wo Elisabeth Theunisse uit Breda wordt gepakt tijdens een inbraak die ze aan het plegen is met enkele andere personen. (Eerder dit jaar is ze ook betrokken geweest bij een inbraak)
- 1711 Wo Elisabeth Theunisse wordt terecht gesteld door wurging aan een paal na diverse inbraken.
- 1712 Alg Uitvinder en schilder Jan van der Heyden sterft
- 1713 Alg Vrede van Utrecht , het einde van de Spaanse Successieoorlog. Het zuiden van Nederland is Oostenrijks bezit
- 1714 Wo Oprichting Onze Lieve Vrouwe Gilde
Alg Fahrenheit (grote tijd in Amsterdam woonachtig) vindt een schaal uit voor de kwikthermometer.
- 1715 Mo Drossaard Jacob Reigers wordt onderweg naar Steenbergendoodgeschoten.
- 1716 Wo De schepenen merken op dat de vierschaer scheef aan het zakken is.
- 1717 Wo Francis de Wolf uit Brussel wordt opgehangen na zijn vele misdrijven.
- 1718 Alg Dit jaar wordt er een verbod uitgevaardigd op de Haarlemmerolie van Tilly. In deze tijd waren er naast goedbedoelende mensen veel kwakzalvers die mensen van alles probeerden aan te smeren.
- 1719 Alg Na jaren van overvloedige vangsten zijn de visgronden waar op walvissen gejaagd wordt, zeer schraal waardoor men moet uitwijken naar andere plaatsen.
- 1720 Alg In Amsterdam en de andere grote steden is er veel oploop i.v.m. de actienhandel (aandelen handel). De stijging in sommige aandelen is enorm, soms met meer dan 1000%.
- 1721
- 1722 ALg Maria Henriette de la Tour d Auvergne, markiezin van Bergen op Zoom, huwt Johan Christiaan van Sulzebach. Tot dit jaar had er een voogdijraad over het Markiezaat geregeerd. Na dit huwelijk vestigde zij zich in Duitsland en liet het bestuur van het Markiezaat over aan haar grootmoeder, de douariere van Arenberg.
- 1723 Alg De Staten Generaal besluiten onderandere op aandringen van de raad van Brabant dat huiseigenaren gewapenderhand mogen optreden tegen dieven,

- geweldenaars of kwaaddoeners
- 1724 Wo Het raadhuis of vierschaar in Wouw staat op instorten.
Alg Karel Philip Theodoor van Sulzbach, zoon van de markies en markiezin wordt geboren.
- 1725 Wo Het raadhuis krijgt een flinke opknapbeurt
- 1726 Wo De grootste klok in de kerk van Wouw breekt. De abdiij laat een nieuwe gieten, echter blijft ze buiten op het kerkhof staan omdat de gemeente de koster voor het ophangen moet betalen.
- 1727 Al Cholera heerst in Heerle en Wouw
- 1728 He Dijkdoorbraak bij het Herelsven in de Wouwse Heide.
Wo Het is dit jaar een droge zomer en voor het bleken van de was mag geen water uit de dorpsput gehaald worden.
Wo Pieter Joosten Vossenbergh heeft met zijn Roer (=geweer) Adriaan Dircken Engelen zwaar verwond. Deze overlijdt aan zijn verwondingen.
Alg Markiezin Maria Henriette de la Tour d'Auvergne overlijdt. Karel Theodoor van Sulzburch krijgt de douariere van Arenberg als voogd aangewezen.
- 1729 Wo In Wouw worden de klokken geluid ter gelegenheid van de geboorte van een pasgeboren prins (zoon van de markies), vreugdevuren mochten alleen ontstoken worden op het marktplein.
- 1730 Mo Er ontstaat op Moerstraten een vechtpartij voor de kapel terwijl het schuttersgilde teerde.
He In Heerle is een invasie van heidenen en zigeuners.
- 1731 Wo Willem Jansen ,zijn vrouw en Jan Snoek worden opgepakt voor landloperij en inbraak. Beide mannen worden opgehangen en de vrouw wordt geselsd, gebrandmerkt en verbannen.
- 1732 Wo Vermelding van een put naast de kerk
- 1733 Wo In Wouw worden gedurende zes weken de klokken geluid driemaal daags een uur lang dit na aanleiding van het overlijden van de Prins van Salzburg.
- 1734 Alg In dit jaar vallen St. Jan Baptistdag en de Heilig Sacramentsdag samen. Op een aangetroffen koperen plaat is ooit vermeld dat als deze dagen samenvallen er een groot onheil uitbreekt.
- 1735 Wo Het dorpsbestuur is in rep en roer als er tussen de rotzooi een paal op de markt blijkt te staan met het wapen van Nassau

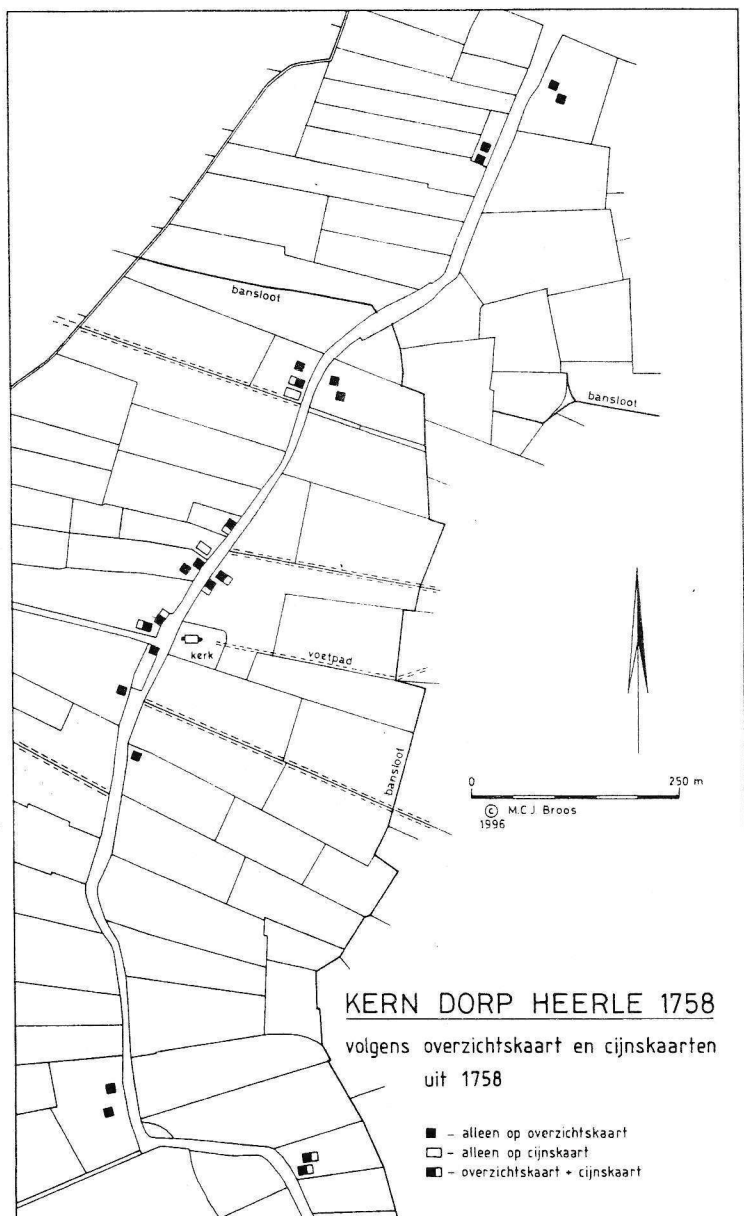
8.

't Kasteel van Wouw. 1739

't Kasteel van Wouw, 1739

- 1736 Alg De in Amsterdam woonachtige natuurkundige Fahrenheit vraagt octrooi aan op de door hem ontwikkelde centrifugaalpomp.
- 1737 Wo Tanneke Driesen van de Bergh wordt gewurgd aan de wurgpaal.
- 1738 Wo Het raadshuis staat weer op instorten en er wordt besloten het af te breken en een nieuw te plaatsen.
- 1739 Wo Kunstenaar A. de Haen tekent het kasteel van Wouw.
Wo Een droge zomer, voor het bleken van de was mag geen water uit de put gehaald worden
- 1740 Wo Begonnen wordt met de bouw van een nieuw raadshuis in Wouw
- 1741 Wo Kunstenaar Cornelis Pronk tekent het Wouwse kasteel
- 1742 Alg Karel Philip Theodoor van Sulzbach treed als markies op. In de loop van de jaren werd het werkelijke bestuur uitgeoefend door de Domeinraad. Karel Philip Theodoor vestigde zich in Duitsland waar hij o.a. keurvorst van Beieren was. Een van de pompen op de markt heeft het wapen van deze markies als ornament.
- 1743 Alg In het land van Overmaze wordt een bende georganiseerde dieven berecht. Zij waren de zogeheten "Bokken ridders".
- 1744 Wo Van paarden zijn de manen en staarten afgesneden.
- 1745 Alg De Nederlander Gerard van Swieten wordt lijfarts van Keizerin Maria Theresia van Oostenrijk. Hij wordt in Wenen de eerste hoogleraar in de fysiologie en pathologie.
- 1746 He In Heerle worden twee regimenten hulptroepen ingekwartierd; het begin van een nieuwe onrustige periode.
- 1747 WPI In de plantage vinden tijdens het beleg van Bergen op Zoom veel verwoestingen plaats
Mo Het dorpshuis wordt vernield tijdens het beleg van Bergen op Zoom.
He Pioneers met schoppen en timmerlieden moesten worden geleverd aan Bergen op Zoom.
Wo Op het Wouws kasteel en in de oude pastorie wordt het hoofdkwartier van de fransen gevestigd.
In Wouw zijn de Bretonse vrijwilligers , 2 bataljons voetvolk, dragonders en huzaren. Deze verschaffen zich met geweld en bedreiging kwartier in de pastorie. Graaf

Overzichtskaart van de kern van Heerle in 1758. (tekening M.C.J.Broos 1996)
 Afbeelding uit van Harella tot Heerle

van Vaux laat het hele dorp voorzien van een wal, gracht en versterkingen. In dit jaar wordt Wouw belegerd door 8000 man geallieerden. Na de inname van Bergen op Zoom worden de versterkingen geslecht. Na het vertrek van de Fransen komen in Wouw troepen van het Oostenrijkse leger, Kroaten en Pandoeren. In dit jaar sterven er in de parochie Wouw 352 personen en normaal tussen de 30 en 50.

- 1748 He Het aantal begraven personen in Heerle is hoog dit is waarschijnlijk te wijten aan de Oosterijkse Succesieoorlog. Ook in de parochie Wouw sterven dit jaar 149 mensen.
- 1749 Al De gevolgen van de oorlog waren zo erg, dat in Heerle zelf geen collecte werd gehouden op dankdag.
- 1750 Alg Johann Sebastiaan Bach componeert zijn Kunst der Fuge
- 1751 Alg Was in Nerderland al in 1582 de Gregoriaanse kalender ingevoerd, in Engeland gebeurt dat pas dit jaar. In september worden daarom 11 dagen overgeslagen.
- 1752 Alg Benjamin Frankelin ontdekt dat bliksem elektriciteit bevat met behulp van een vlieger. Hij zou een grote rol spelen bij de onafhankelijkheid van Amerika.
- 1753 Mo Er wordt school gehouden in de kapel tevens rechtshuis en herberg.
- 1754 Wo In de tuin van de drossaard worden 's nachts fruitbomen omgehakt, enkele dagen later ligt er een hoop as voor zijn deur. Omdat de katholieken verdacht worden van deze actie wordt hun kerk gesloten door Den Haag
- 1755 He Herstel van de kerktoren in Heerle
- 1756 Wo De kerk van de katholieken wordt weer geopend na de sluiting van 1754
- 1757 Alg De in Frankrijk ontstane rocaille stijl verovert onze gebieden. Op zijn nederlands wordt deze stijl de rococo genoemd. De ornamenten bestaan uit schelp- en rotsmotieven, palmtakken en acanthusbladeren die krullend met elkaar verbonden zijn. Ze worden onder andere toegepast aan raam- en deurstijlen.
- 1758 WPI De plantage komt weer geheel terug in het bezit van de markies.
- Alg Astronoom Haley voorspelt de komst van een grote komeet.

- 1759 WPI Henri Adan maakt een ontwerp voor de plantage wat in 1759 tot 1761 gerealiseerd wordt.
- Wo Een nieuwe markies, de laatste markiezen zijn meestal van buitenlandse kom af en ver van de bevolking verwijderd. Hierdoor werd het verzoek om huldegeld, wat normaal gesproken betaald werd, pertinent afgewezen door de bevolking.
- Wo In Wouw wordt een gruwelijke moord ontdekt een man blijkt eerst zijn vrouw en dan zichzelf vermoord te hebben. De vrouw wordt begraven en de man, reeds dood, wordt alsnog ter dood veroordeeld.
- 1760 Alg De Nederlander Jacobus Coetzee ontdekt in Zuid-Afrika de stam der Hottentotten
- 1761 WPI In een akkoord staat de Prior van Huibergen de laatste stukken van de plantage af en wordt het eertijds geleende geld niet terug betaald omdat er zoveel geroofd en geplunderd is.
Tweede helft van de rechten van Ossendrecht komt in handen van de markies.
- 1762 Alg Rousseau publiceert zijn roman Emile; Ou de l'education en veroorzaakt een storm van protest. In zijn werk stelt hij dat het kind van nature goed is, het kwaad komt uit zijn sociale omgeving.
- 1763 Wo Aanvang bouw nieuwe schuurkerk in Wouw
- 1764 Wo Nieuwe schuurkerk wordt opgeleverd
- 1765 Wo Door de droge zomer mag er geen water geput worden voor het bleken van de was. Het is tevens verboden water te gebruiken voor het schrobben en schuren van huizen. Verder mochten bierbrouwerijen en moutwerkers ook geen water gebruiken uit de dorpsput
- 1766 Alg De dan 9-jarige componist Wolfgang Amadeus Mozart en zijn zus Maria-Ann hebben een jaarlang in Nederland opgetreden. In deze tijd componeerde hij 11 werken waaronder enkele variaties op het Wilhelmus.
- 1767 Wo Het besluit wordt genomen op de Markt twee waterpompen te plaatsen. Een aan de zijde van het raadhuis op de plaats van de houten pomp en een aan de andere zijde van de Markt bij de dorpsput.
- 1768 Wo De twee waterpompen op de Markt worden geplaatst (gemaakt door beeldhouwer Francis Somers uit Antwerpen)

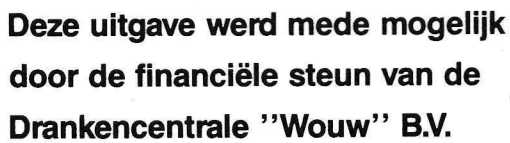
- 1769 Wo In Wouw is veel sterfte onder het vee (o.a. de veepest heerst in meerdere gebieden in Nederland).
- Alg Napoleon Bonaparte geboren. Dit is ook de geboortedatum van Arthur Wellesley, hertog van Wellington, hij zou Napoleon verslaan bij Waterloo.
- Alg James Watt verkrijgt patent op een door hem ontwikkelde stoommachine
- 1770 Wo Gerardus Hofmans, pastoor in Wouw, schrijft de annalen over Wouw
- 1771 Wo De kerkklok die in 1726 is aangeschaft gaat eindelijk luiden.
- 1772 Alg Chirurgijn Joseph Kerckhoff wordt opgehangen voor het organiseren van nachtelijke rooftochten in de omgeving van het land van Overmaze. Hij was een zogeheten Bokkerijder.
- 1773 He Familie van Beethoven vestigt zich aan de Hazelaar (geen familie van de musicus)
- 1774
- 1775 Wo Aanschaf eerste brandspuit. Deze spuit moest met emmers gevuld worden en er moest met de hand gepompt worden.
- 1776 Alg Vestiging van de Amerikaanse staat door Jefferson
- 1777 Alg De Carte de cabinet van de zuidelijke Nederlanden (incl. Noord Brabant) is gereed en wordt aangeboden aan de Keizer van Oostenrijk. Meer dan honderd officieren en manschappen zijn bezig geweest om vrij nauwkeurig alles in kaart te brengen met Planchet en vizierliniaal.
- 1778 Wo Oprichting St. Ambrosiusgilde
- 1779 Alg J.Ingen Housz toont het fotsynthese proces aan bij planten in zijn werk Experiment upon vegetables.
- 1780 Alg Vierde Engels Nederlandse oorlog
- 1781 Alg Het indrukwekkende planetarium van Eise Eisinga uit Franeker komt tot stand.
- 1782 Alg Repunblik der Nederlanden erkent Amerika als onafhankelijk staat.
- 1783 Alg Vrede van Versailles erkent de onafhankelijkheid van Amerika
- Alg Gebroeder Montgolfier laten een luchtballon opstijgen. Zij waren de eerste mensen die een vliegreis maakten.
- 1784 Wo Er wordt ingebroken in het raadhuis van Wouw.
- 1785

- 1786 WPI Henri Adan schrijft over de plantage in een rapport "Soo een considerabele Plantage een van de schoonste Domeinen moet worden"
- 1787 Wo In dit jaar wordt een generale jacht gehouden, dit houdt in dat het gehele Markiezaat werd uitgekamd op landlopers en criminelen.
- 1788
- 1789 Wo Aanschaf nieuwe grote brandspuit.
Alg Begin Franse revolutie en Brabantse omwenteling. Georges Washinton eerste president van Amerika.
- 1790 Wo Jelis Dels wordt ter dood veroordeeld, een van de schepenen is tegen deze straf. Na het proces wordt het vonnis voorgelegd aan de Domeinraad voor het geval de markies gratie wilde verlenen.
- 1791 Alg Die Zauberflöte van Wolfgan Amadeus Mozart gaat in premiere.
- 1792 Wo Het raadhuis in Wouw wordt verbouwen
Alg Uitroeping Franse republiek
- 1793 Alg Franse troepen bereiken Wouw (600 manschappen) en omgeving. Echter moeten zij zich terugtrekken (9 maart), omdat Oostenrijk België binnenvalt. 6 Hollandse dragonders hakken hierop de triomfpaal om (11 Maart). Op 23 maart richten de Fransen deze paal weer op.
- 1794 Alg Franse troepen trekken opnieuw Wouw en omgeving binnen.
Alg De Blauwe Sluis wordt opengezet om Kruisland onder water te zetten.
Wo Door droogte mogen de pompen op de markt slechts twee uur per dag in gebruik worden genomen
- 1795 Alg Bergen Op Zoom wordt door de Fransen ingenomen. De bezittingen van de markies worden door de Staten Generaal in beslag genomen en daarna door de Franse bezetter. (bijvoorbeeld Landgoed Wouwse plantage).
Alg Het Markiezaat valt onder Bataafs Brabant
Wo De Franse bezetter vestigt zich in de Wouwse Kerk en steken deze bijna in brand.
Alg Uitroeping van Bataafse Republiek
- 1796 Nicolas Cugnot ontwikkeld een stoomdriewieler, waarschijnlijk een van de eerste auto's
- 1797 Wo Het koorgestoelte uit de Abdij St. Bernaarts aan de Schelde wordt openbaar verkocht. Echter de

4
kloosterlingen en hun vrienden kopen het koorgestoelte en vervoeren het naar Oud Gastel waar zij de kerk nog bedienen.

1798 Alg Het Markiezaat valt onder departement van Schelde en Maas

1799 Wo Wouw krijgt zijn eerste nationale vlag

Kerkhof slikken

Hildernisse en